

Prima pagină>Drepturile dumneavoastră>Drepturi fundamentale>Tutorial despre Cartă>

Partea II – Când poate un cetățean să solicite protecție în temeiul Cartei?

Partea II – Când poate un cetățean să solicite protecție în temeiul Cartei?

Care sunt situațiile în care o persoană fizică poate solicita protecție în temeiul cartei?

1. Beneficiarii protecției prevăzute de cartă

De la intrarea în vigoare a Tratatului de la Maastricht în 1993, orice persoană care are cetățenia unui stat membru al UE este automat un cetățean al UE. Cetățenia UE vine în completarea cetățeniei naționale și conferă o serie de drepturi, inclusiv dreptul la nediscriminare pe baza cetățeniei atunci când se aplică tratatul, precum și dreptul de liberă circulație și ședere pe teritoriul UE în condițiile stabilite de dreptul Uniunii. Mai multe informații cu privire la drepturile care decurg din cetățenia UE și la modul de exercitare a acestora sunt disponibile [aici](#).

Trebuie remarcat faptul că **cetățenii UE nu sunt singurii care beneficiază de această protecție: cetățenii din țări terțe și apatrizii** pot invoca dispozițiile cartei.

Persoanele juridice beneficiază, de asemenea, de protecția conferită de cartă cu privire la anumite drepturi: mai multe informații în acest sens sunt furnizate în [secțiunea 1.1](#).

Unele drepturi fundamentale prevăzute în cartă se aplică doar cetățenilor UE, în special:

dreptul la muncă și libertatea de alegere a ocupației [articolul 15 alineatul (1)]

libertatea de a desfășura o activitate comercială (articolul 16)

dreptul de a vota și de a candida la alegerile pentru Parlamentul European și la alegerile municipale (articolele 39 și 40)

dreptul la liberă circulație și ședere în UE (articolul 45)

Dreptul la protecție din partea autorităților diplomatice și consulare ale oricărui alt stat membru al UE (articolul 46)

Ar trebui remarcat faptul că, până în prezent, Curtea de Justiție a Uniunii Europene a permis cetățenilor UE să invoce dreptul de a nu fi discriminat pe motiv de naționalitate doar în cadrul domeniului de aplicare a tratatelor, prevăzut la articolul 18 din TFUE și, în prezent, de asemenea la articolul 21 alineatul (2) din cartă.

Cu toate acestea, atât cetățenii UE, cât și *cetățenii din afara UE* își pot exercita majoritatea drepturilor fundamentale stabilite de Carta drepturilor fundamentale a UE. Factorul decisiv este dacă responsabilitatea pentru presupusa încălcare a drepturilor fundamentale este imputabilă Uniunii Europene însăși sau unui stat membru al UE atunci când a pus în aplicare dreptul UE. [Secțiunea 3](#) oferă orientări în acest sens.

1.1 Persoanele juridice în calitate de beneficiari ai protecției oferite de cartă

Unele dispoziții din cartă includ în mod specific printre beneficiarii drepturilor prevăzute de acestea „orice [...] persoană juridică [...] care își are sediul social într-un stat membru”, în special:

dreptul de acces la documentele instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii (articolul 42);

dreptul de a sesiza Ombudsmanul European cu privire la cazurile de administrare defectuoasă în activitatea instituțiilor, organelor, oficiilor și agențiilor Uniunii (articolul 43);

dreptul de a adresa petiții Parlamentului European.

Cu toate acestea, majoritatea dispozițiilor din cartă nu conțin o astfel de indicație.

Unele dintre acestea par a fi în mod inerent limitate la persoanele fizice, de exemplu: Articolul 1 (Demnitatea umană), articolul 2 (Dreptul la viață), articolul 3 (Dreptul la integritate al persoanei), articolul 4 (Interzicerea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante), articolul 5 (Interzicerea sclaviei și a muncii forțate), articolul 9 (Dreptul la căsătorie și dreptul de a întemeia o familie), articolul 18 (Dreptul de azil), articolul 19 (Protecția în caz de strămutare, expulzare sau extrădare), articolul 23 (Egalitatea între femei și bărbați), articolul 24 (Drepturile copilului), articolul 25 (Drepturile persoanelor în vârstă), articolul 26 (Integrarea persoanelor cu handicap), articolul 29 (Dreptul de acces la serviciile de plasament), articolul 30 (Protecția în cazul concedierii nejustificate), articolul 31 (Condiții de muncă echitabile și corecte), articolul 32 (Interzicerea muncii copiilor și protecția tinerilor la locul de muncă), articolul 33 (Viața de familie și viața profesională), articolul 34 (Securitatea socială și asistența socială), articolul 39 (Dreptul de a alege și de a fi ales în Parlamentul European), articolul 40 (Dreptul de a alege și de a fi ales în cadrul alegerilor locale), articolul 45 (Libertatea de circulație și de ședere) și articolul 46 (Protecția diplomatică și consulară).

În schimb, Curtea de Justiție a hotărât că persoanele juridice pot invoca doar câteva dintre dispozițiile cartei care nu le menționează în mod explicit printre beneficiari, de exemplu: Articolele 7 și 8, referitoare la respectarea vieții private și de familie și la protecția datelor cu caracter personal (a se vedea [cauza C-92/09 Volker und Markus Schecke](#)) și articolul 47 alineatul (3) privind accesul la asistență juridică (a se vedea [cauza C-279/09 DEB](#)). În același timp, jurisprudența Curții de Justiție arată că protecția oferită persoanelor juridice poate fi diferită, în ceea ce privește domeniul de aplicare și nivelul acesteia, față de cea de care beneficiază persoanele fizice.

Pentru celelalte dispoziții, nu este clar dacă acestea se extind sau nu la persoanele juridice. Dacă o cauză care implică una dintre aceste dispoziții se încadrează, în oricare altă privință, în domeniul de aplicare a cartei, ar putea fi util să se solicite Curții de Justiție să clarifice dacă persoanele juridice sunt incluse printre beneficiarii acestei protecții.

În evaluarea sa, Curtea de Justiție ar trebui să ia în considerare jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, în cazul în care dispoziția din cartă invocată a fost caracterizată ca fiind un „drept corespondent” în sensul articolului 52 alineatul (3) din cartă (a se vedea [partea III, secțiunile 5 și 5.1](#), precum și cauzele *Schecke* și *DEB*, menționate anterior).

2. Entitățile obligate să respecte cartă

În conformitate cu [articolul 51 alineatul \(1\)](#), **carta are caracter obligatoriu pentru:**

instituțiile, organismele, oficiile și agențiile Uniunii;

statele membre, însă numai atunci când acestea pun în aplicare dreptul Uniunii.

Orice **instituție, organism, oficiu sau agenție a UE** este obligat(ă) să respecte cartă, la fel și personalul acestora în exercitarea funcțiilor lor.

Acestea trebuie să respecte cartă atunci când adoptă și aplică acte ale UE și, la un nivel general, atunci când își exercită competențele și sarcinile conferite acestora prin tratatele UE (TUE și TFUE).

Printre exemplele de încălcări ale drepturilor fundamentale de către **instituțiile, organele, oficiile sau agențiile** Uniunii sau de către personalul acestora se numără:

adoptarea unui act legislativ (de exemplu, o directivă sau un regulament al UE) care nu oferă garanții corespunzătoare în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal;

refuzul de a acorda acces la documente;

o anchetă efectuată de către funcționarii Comisiei care urmărește să stabilească nerespectarea normelor în materie de concurență dar care încalcă dreptul la respectarea vieții private.

Trebuie reținut faptul că această cartă este obligatorie, de asemenea, pentru instituțiile, organismele, oficiile și agențiile Uniunii inclusiv atunci când acestea adoptă sau aplică un act destinat să producă efecte și în afara UE sau exclusiv în afara UE. În mod similar, cartă are caracter obligatoriu pentru angajații UE chiar și atunci când aceștia își îndeplinesc atribuțiile în afara Uniunii Europene. Exemplele includ:

un acord internațional între UE și SUA privind schimbul de date cu caracter personal;

o decizie a Consiliului Uniunii Europene prin care se dispune înghețarea fondurilor unui resortisant irakian sau ale unei persoane juridice stabilite în Irak.

În ceea ce privește noțiunea de „stat”, explicația cu privire la articolul 51 alineatul (1) (pentru „Explicații cu privire la Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene”, a se vedea [partea III, secțiunea 6](#)) stabilește în mod clar că acesta se referă la „autoritățile centrale și instanțele regionale sau locale, precum și la organismele publice, în cazul în care pun în aplicare dreptul Uniunii”. Cartă este, de asemenea, obligatorie pentru statele membre atunci când acestea acționează în calitate de angajatori.

În plus, conform jurisprudenței constante a Curții de Justiție, noțiunea de „stat” include, de asemenea, „un organism care, indiferent de forma sa juridică, a fost însărcinat în temeiul unui act al autorității publice să îndeplinească, sub controlul acesteia din urmă, un serviciu de interes public și care dispune, în acest scop, de puteri exorbitante în raport cu normele aplicabile în relațiile dintre particulari” (a se vedea [cauza C-282/10 Dominguez](#)). Prin urmare, în cazul în care un astfel de organism pune în aplicare dreptul Uniunii, acesta este obligat să respecte cartă în același mod ca oricare altă entitate de stat.

În concluzie, în temeiul articolului 51 alineatul (1), cartă poate fi invocată pentru acțiuni împotriva oricărei încălcări a drepturilor fundamentale care decurge dintr-un act adoptat de către instituțiile, organele, oficiile și agențiile Uniunii. În schimb, persoanele fizice pot invoca protecția conferită de cartă doar ca răspuns la o încălcare care decurge dintr-un act național care pune în aplicare dreptul UE.

Aici apare o **diferență semnificativă** în ceea ce privește CEDO și constituțiile naționale: pot fi introduse acțiuni împotriva oricărui act al unui stat membru al UE, în cazul în care acesta este în contradicție cu constituția statului sau cu CEDO.

Prin urmare, o persoană s-ar putea întreba dacă merită să depună efortul de a stabili faptul că un act național despre care se afirmă că a încălcat cartă a fost adoptat în contextul aplicării dreptului UE.

Din **punctul de vedere al persoanei fizice care invocă o astfel de protecție**, acest efort suplimentar este util în măsura în care cartă, dacă se aplică:

permite victimei încălcării să se prevaleze de diferitele forme de acțiune, judiciare și extrajudiciare, prevăzute de dreptul UE (a se vedea [partea I, secțiunea 4](#));

de exemplu, înainte de a depune o plângere la Curtea Europeană a Drepturilor Omului de la Strasbourg cu privire la o încălcare a CEDO, victima trebuie să epuizeze mai întâi căile de atac naționale (cu privire la această regulă și limitele aplicării acesteia, a se vedea [Ghidul practic privind criteriile de admisibilitate](#)); întrucât primele instanțe naționale care instrumentează cauza pot trimite Curții de Justiție o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare (a se vedea [secțiunea 4](#));

Dreptul Uniunii produce efecte diferite la nivel național, care pot oferi o protecție deosebit de eficientă pentru victima unei încălcări, cum ar fi obligația care revine unei instanțe naționale de a nu aplica niciun act național care este incompatibil cu cartă sau de a-l interpreta în conformitate cu cartă, precum și plata unor despăgubiri de către statul membru în cauză.

În ceea ce privește **relația dintre dreptul Uniunii și dreptul național (din punct de vedere juridic)**, trebuie stabilit mai întâi dacă un act național pune în aplicare dreptul UE; având în vedere că dreptul UE prevalează asupra dreptului național (supremație), dreptul național trebuie să fie în conformitate cu dreptul UE.

În esență, în contextul punerii în aplicare a dreptului UE, cartă constituie punctul de referință pentru protecția drepturilor fundamentale. Sursele naționale de protecție a drepturilor fundamentale pot juca un rol; cu toate acestea, semnificația lor depinde de gradul de legătură dintre dreptul Uniunii și dispozițiile naționale vizate în cazul în litigiu (a se vedea [partea III, secțiunea 7](#)).

2.1 Cazurile în care părțile private trebuie să respecte cartă

Părțile private sunt beneficiarii ai protecției conferite de cartă. În schimb, cartă nu conține nicio referire la acestea ca numărându-se printre categoriile care au obligații în temeiul cartei.

Acest lucru nu înseamnă însă că părțile private nu sunt obligate să respecte cartă.

Potrivit Curții de Justiție, o **dispoziție** a cartei care este „suficientă prin ea-însăși pentru a conferi particularilor un drept subiectiv care poate fi invocat ca atare” poate fi invocată pentru a se solicita neaplicarea unor dispoziții naționale divergente, inclusiv în procedurile dintre părți private (a se vedea [cauza C-176/12 Association de médiation sociale](#), punctul 47).

Am putea reține următorul exemplu (pe baza cauzei C-555/07 Küçükdeveci). Domnul A este un angajator din sectorul privat, iar doamna B este angajata sa. Dna B primește o scrisoare prin care este notificată cu privire la concedierea sa și în care i se acordă un preaviz de o lună. Acest lucru este în conformitate cu normele naționale în vigoare, conform cărora perioada de preaviz este de o lună în cazul în care salariatul a lucrat pentru angajator mai puțin de doi ani, excluzând orice perioadă de dinaintea împlinirii vârstei de 25 de ani de către salariat. Potrivit doamnei B, care fusese angajată de la vârsta de 18 ani, dispoziția în cauză este discriminatorie pe motiv de vârstă. Prin urmare, aceasta inițiază o acțiune împotriva angajatorului său în fața instanțelor naționale. Instanța națională susține că dispoziția națională despre care se afirmă că este discriminatorie pune în aplicare dreptul Uniunii, întrucât aceasta reglementează criteriile de concediere și intră în domeniul de aplicare a Directivei 2000/78/CE de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă. Confirmând că dispoziția națională în cauză pune în aplicare dreptul Uniunii, Curtea de Justiție hotărăște că articolul 21 alineatul (1) din cartă, care interzice discriminarea pe motive, printre altele, de vârstă, poate fi invocat și utilizat pentru a înlătura aplicarea dispoziției naționale divergente, inclusiv în ceea ce privește procedurile care implică părți private. În opinia Curții de Justiție, dispozițiile naționale precum cea în litigiu sunt discriminatorii pe motiv de vârstă; prin urmare, acestea nu ar trebui să fie susținute de către instanța națională în ceea ce o privește pe doamna B.

Cu alte cuvinte, deși obligația de a se asigura că normele naționale sunt în conformitate cu cartă revine doar statelor membre, nerespectarea de către acestea a obligației în discuție poate conduce la aplicarea directă a dispozițiilor cartei în ceea ce privește părțile private.

Această trăsătură specifică a cartei, menționată ca **efect orizontal direct**, reprezintă un **avantaj suplimentar în raport cu CEDO**, ale cărei dispoziții nu produc același efect.

Există, de asemenea, **două aspecte contrastante** ale efectului orizontal direct al cartei: pe de o parte, acesta consolidează protecția acordată drepturilor fundamentale ale persoanelor; pe de altă parte, părțile private care respectă dreptul național ar putea să nu aibă câștig de cauză.

Prin urmare, este foarte important să se cunoască dispozițiile cartei care au efect orizontal direct. Mai multe informații cu privire la acest subiect sunt furnizate în [partea III, secțiunea 7](#).

3. Situația în care un act național pune în aplicare dreptul Uniunii

Potrivit Curții de Justiție, o măsură națională pune în aplicare dreptul Uniunii atunci când „intră în domeniul de aplicare a dreptului Uniunii” (a se vedea

[cauza C-617/10 Åkerberg Fransson](#), punctele 17-23). Astfel, cartă se aplică tuturor actelor naționale **care intră în domeniul de aplicare a dreptului Uniunii**, și numai acestor acte.

La prima vedere, această afirmație suplimentară neclară nu oferă nicio indicație cu privire la domeniul de aplicare a cartei. Cu toate acestea, înainte de Tratatul de la Lisabona, Curtea de Justiție s-a bazat pe această formulare pentru a delimita domeniul de aplicare a drepturilor fundamentale protejate ca principii generale ale dreptului Uniunii. Această jurisprudență a oferit clarificări cu privire la acest aspect dincolo de formularea privind punerea în aplicare /domeniul de aplicare a dreptului Uniunii. Aceasta înseamnă că

protecția din partea cartei nu poate fi declanșată doar prin simpla susținere a faptului că respectivul caz se referă la o încălcare, de către un act național, a unui drept fundamental prevăzut de cartă, ci

un act național intră în domeniul de aplicare a dreptului Uniunii și, prin urmare, al cartei deoarece există o normă din dreptul primar sau derivat al Uniunii, distinctă de dispoziția din cartă despre care se afirmă că a fost încălcată, care se aplică în cazul respectiv.

Cu alte cuvinte, **situația în care a avut loc încălcarea trebuie să fie reglementată de normele de drept al Uniunii**. O listă a situațiilor în care este îndeplinit acest criteriu este prezentată în [partea III, secțiunea 2](#).

În plus față de prevederile cartei în sine, există alte dispoziții ale dreptului Uniunii care nu pot fi utilizate pentru a declanșa protecția conferită de cartă. În special, dispozițiile din tratate (TUE și TFUE) care conferă Uniunii Europene competența de a acționa în anumite domenii nu pot, în sine, să declanșeze aplicarea cartei. Cu toate acestea, în cazul în care organele legislative ale UE își exercită competențele de legiferare prin adoptarea de acte într-un anumit domeniu, încălcările drepturilor fundamentale care au loc în domeniul de aplicare a acestor acte vor intra în domeniul de aplicare a cartei.

De exemplu, articolul 30 prevede protecție împotriva concedierii nejustificate. Uniunea Europeană are puterea legală de a reglementa condițiile de concediere, însă nu și-a exercitat această competență până în prezent. Prin urmare, o decizie de concediere a unui angajat nu poate fi contestată în temeiul articolului 30 din cartă, în lipsa oricărei alte legături cu dreptul Uniunii, precum în [cauza C-117/14 Poclava](#).

3.1 Un exemplu practic

Următoarele două cazuri se referă la norme naționale care împiedică accesul persoanelor juridice la asistență juridică. Cu toate acestea, cartă sau, mai precis, articolul 47 alineatul (3) privind dreptul la asistență juridică, este aplicabilă numai în unul dintre aceste cazuri.

Cazul ALFA: Alfa, o societate germană care își desfășoară activitatea în sectorul gazelor naturale, dorește să întreprindă acțiune în justiție pentru a stabili răspunderea Germaniei în temeiul dreptului UE. În urma nerespectării de către Germania a obligației de a transpune în termenul stabilit două directive UE privind comercializarea gazelor naturale, Alfa a înregistrat importante pierderi financiare. Lipsită de orice venituri sau active, Alfa nu poate plăti un avocat și, prin urmare, depune o cerere pentru a beneficia de asistență juridică. Cu toate acestea, conform reglementărilor germane, numai persoanele fizice pot beneficia de asistență juridică. Alfa contestă reglementările naționale în fața unei instanțe naționale.

Cazul BETA: Beta, o societate comercială portugheză care comercializează produse agricole, dorește să întreprindă acțiune împotriva Omega, o altă societate comercială cu sediul în Portugalia, pentru a recupera un credit pentru un serviciu furnizat în Portugalia. Cu toate acestea, Beta este lipsită de orice venituri sau active și nu poate plăti un avocat. Aceasta solicită asistență juridică, însă cererea este respinsă deoarece, în conformitate cu dreptul portughez, numai persoanele fizice pot beneficia de asistență juridică. Beta contestă reglementările naționale în fața unei instanțe naționale.

ALFA poate invoca protecția conferită de cartă, în timp ce BETA nu poate face acest lucru. De ce?

Acțiunea în justiție pe care Alfa dorește să o inițieze împotriva Germaniei vizează asigurarea respectării unui drept conferit de dreptul UE: dreptul de a solicita statelor membre să repare pagubele cauzate de încălcări ale obligațiilor lor prevăzute de dreptul UE (cum ar fi obligația de a transpune o directivă a UE în termenul stabilit). Astfel, este vorba despre mai mult decât „simpla” susținere că o dispoziție a Cartei drepturilor fundamentale a UE a fost încălcată. În schimb, nicio altă normă de drept al UE în afară de dispoziția din cartă despre care se afirmă că a fost încălcată nu se aplică în cauza Beta. Toate elementele cauzei sunt situate în limitele teritoriului unui singur stat membru (astfel încât prevederile tratatului privind libera circulație a serviciilor nu se aplică), acțiunea în justiție pe care Beta dorește să o inițieze nu privește o situație reglementată de dreptul Uniunii și nu există nicio legislație a UE referitoare la accesul la asistență juridică în cadrul procedurilor judiciare în statele membre.

Cazurile ALFA și BETA sunt inspirate din două cauze reale soluționate de Curtea de Justiție, și anume cauza C-279/09 [DEB](#) și, respectiv, cauza C-258/13 [Sociedade Agrícola](#).

4. Situațiile în care cartă nu se aplică

Cartă nu poate fi invocată pentru a contesta o încălcare a drepturilor fundamentale care decurge dintr-un act național care nu pune în aplicare dreptul Uniunii (a se vedea [secțiunea 2](#)).

Acest lucru nu înseamnă că persoanele care invocă o încălcare a drepturilor lor fundamentale sunt lipsite de orice protecție. În schimb, reclamațiile lor trebuie să fie înaintate instanțelor judecătorești naționale sau Curții Europene a Drepturilor Omului, în funcție de circumstanțe.

Întrebarea nu este dacă există o ușă la care cineva poate să bată pentru a solicita protecție, ci care este ușa potrivită la care să bată.

Pagina „[Entitățile care pot fi contactate](#)” furnizează anumite informații referitoare la entitățile de la care poate fi solicitată consiliere calificată privind modul adecvat de acțiune.

În plus, practicienii din domeniul juridic pot găsi explicații suplimentare cu privire la domeniul de aplicare și efectele cartei în partea III.

Ultima actualizare: 24/11/2020

Această pagină este administrată de Comisia Europeană. Informațiile de pe această pagină nu reflectă în mod necesar poziția oficială a Comisiei Europene. Comisia nu își asumă nici o răspundere în legătură cu oricare din informațiile sau datele conținute în prezentul document sau la care acesta face referire. Vă rugăm să consultați avizul juridic în legătură cu normele privind drepturile de autor în cazul paginilor de internet ale Comunității Europene.